

Het Groninger
Landschap

Het verbindende landschap

Toekomstagenda

2024 – 2028

Het Groninger landschap. Mooi dichtbij.

Het verbindende landschap

Toekomstagenda

Het Groninger Landschap

[2024-2028]

Leeswijzer

Voor u ligt de toekomstagenda van Het Groninger Landschap voor de periode 2024-2028. Hierin kijken we terug op de afgelopen periode, verkennen de wereld om ons heen en stellen opnieuw prioriteiten voor de komende vijf jaar met een doorkijk naar de nog langere termijn. Want het speelveld is heel breed en we moeten goed overwegen waar Het Groninger Landschap van toegevoegde waarde kan zijn. Deze toekomstagenda werkt door in onze jaarlijkse werkplannen en de begrotingen. We maken de toekomstagenda niet alleen voor onszelf, medewerkers en vrijwilligers, maar ook om onze achterban en externe relaties te laten zien welke rol Het Groninger Landschap voor zichzelf ziet weggelegd.

Voorwoord - Het verbindende landschap

Landschap verbindt op vele manieren. Het landschap is collectief eigendom, het is van ons allemaal. Dat maakt landschap ook erg kwetsbaar, want het landschap is tegelijkertijd van niemand. Landschap is daarmee een gezamenlijke verantwoordelijkheid. Het is gemakkelijker om het aan te tasten, dan om het voor altijd mooi te houden. Het Groninger Landschap wil het landschap een stem geven en wil ook spreekbuis zijn voor al degenen die het Groninger landschap een warm hart toe dragen. Dat kunnen wij niet alleen, maar alleen in verbinding met onze achterban en met andere organisaties.

Het landschap verbindt ons ook met het verleden en met de toekomst. Het is gevormd uit lagen uit de historie. Deels natuurlijke lagen, gevormd door wind en water, deels lagen die door de mens zijn toegevoegd. Die wisselwerking tussen aarde, natuur en mensen heeft een prachtig landschap opgeleverd. Het Groninger landschap is een functioneel landschap, gevormd door kloosterlingen, boeren, waterschappers en turfwinners. Het is nooit bedoeld om mooi te zijn, maar onbedoeld van een ongekende schoonheid. Dit landschap is niet statisch, maar zal zich verder ontwikkelen in de toekomst. De keuzes die wij op dit moment maken zijn cruciaal voor het landschap van de toekomst. Onze generatie heeft een grote verantwoordelijkheid om het landschap zo over te dragen, dat ook toekomstige generaties van het Groninger landschap kunnen houden.

De liefde voor het Groninger landschap verbindt de inwoners van onze provincie. Het is onderdeel van ons leven en het draagt bij aan ons geluk. We zijn ook trots op ons landschap en dragen dat graag uit naar bezoekers van buiten de provincie. De betrokkenheid bij het landschap verbindt onze medewerkers en vrijwilligers aan Het Groninger Landschap en aan elkaar.

Het landschap verbindt in moeilijke discussies over de toekomst van het landelijk gebied. Of je nu boer of natuurbeschermer bent, we houden allemaal van het landschap. Als we dat als gezamenlijk doel voor ogen houden, kunnen we tegenstellingen overbruggen en samenwerken aan de toekomst van ons landelijk gebied.

Het landschap zorgt ook binnen onze organisatie voor verbinding tussen natuur en erfgoed, tussen ecologen en bouwkundigen. Het landschap is onze gezamenlijke missie waaraan zowel natuur als erfgoed een onmisbare bijdrage aan levert. En het is het verhaal van het landschap dat we graag aan iedereen willen vertellen.

Inhoudsopgave

1.	De basis	1
	Missie	1
	Visie	1
	Kernwaarden.....	2
2.	De balans opmaken	3
	Terugblik Toekomstagenda 2019-2023.....	3
	Draagvlak.....	3
	Positionering	3
	Verwerving	3
	Natuurkwaliteit.....	4
	Erfgoed	5
	Landschap	5
	Organisatie	5
3.	De wereld om ons heen	7
	Biodiversiteitscrisis.....	7
	Transitie landelijk gebied.....	7
	Klimaatverandering	8
	Kwaliteit van het landschap	8
	Erfgoed	8
	Binding aan de organisatie	9
4.	Ambities	9
	Het landschap centraal	9
	Landschappelijk raamwerk	11
	Beheer en onderhoud op orde	12
	Veerkrachtige natuur	12
	Verbinding leggen met jonge generatie.....	13
	Actieve rol in transitie landelijk gebied.....	13
	Voorbeeldfunctie.....	14
	Erfgoed	14

Inspirerende werkgever	14
5. Positionering	15
Doelen centraal	16
Gedragen door de achterban.....	16
Samenwerken	16
In verbinding	17
Waar nodig op de bres.....	17
Groninger identiteit	17
6. Accenten 2024-2028	17
Beschermen van natuur, landschap en erfgoed	18
Versterken maatschappelijk draagvlak.....	19
Ontwikkeling organisatie	20

1. De basis

Missie

De missie van Het Groninger Landschap is sinds de oprichting in 1936 het beschermen van natuur, landschap en erfgoed in de provincie Groningen en het versterken van het maatschappelijk draagvlak daarvoor. We verwezenlijken deze missie in eerste instantie door eigenaar te worden van natuur, erfgoed en landschapselementen en op die manier een blijvende bescherming te borgen. Dat heeft ons een prachtige collectie opgeleverd. Waar wij eigenaar zijn, proberen we de verbinding te maken tussen natuur, landschap en erfgoed en dit als één ensemble te beheren. Het beheren en onderhouden van deze bezittingen is een kerntaak voor onze organisatie. Op vele manieren proberen we mensen te betrekken bij ons werk. Onze vrijwilligers zijn daarbij het gezicht in de streek en zeer actief met o.a. excursies, festivals en jeugdeducatie. Waar we kansen zien voor natuur en landschap participeren we in gebiedsontwikkelingen, zoals herstel van de Hunze en de Eems-Dollard. En waar natuur, landschap of erfgoed in het geding komen, kunnen we de rol pakken van belangenbehartiger en hoeder van het landschap.

Excursie op de Punt van Reide onder leiding van vrijwilliger Menzo Huininga

Visie

Wij staan voor een provincie met een prachtig landschap, rijk aan natuur en erfgoed, waarin het verhaal van de ontstaansgeschiedenis is af te lezen. Een landschap waarin mensen met plezier wonen en verblijven. Maar ook een landschap dat zich mee ontwikkelt met de maatschappij. Een maatschappij die beslissingen neemt met respect en liefde voor het landschap en waarbij nieuwe ontwikkelingen kwaliteit toevoegen aan het landschap, niet afbreken.

Kernwaarden

De kernwaarden van onze organisatie zijn:

- Beziel** we werken vanuit een betrokkenheid bij het landschap en dragen dit uit
- Daadkrachtig** we zijn gericht op het behalen van tastbare resultaten
- Dichtbij** we zijn benaderbaar en staan middenin de samenleving

Bezoekers van het Waddenfestival

2. De balans opmaken

Terugblik Toekomstagenda 2019-2023

De titel van onze Toekomstagenda 2019-2023 was 'Het verschil maken'. Als provinciale organisatie kunnen we de grote wereldproblemen niet oplossen, maar op locatie kunnen we het verschil maken. Dat hebben we onder andere gedaan bij boerderijen in het aardbevingsgebied, onze weidevogelgebieden in het Reitdiepgebied, een succesvolle pilot natuurinclusieve landbouw op de Midwolder Bouwten en als aanjager van herstel van de Hunze in de stad Groningen. De toekomstagenda gaf een goed kader voor de volle breedte van onze activiteiten, van verwerving tot belangenbehartiging. Want een scherpe focus is cruciaal om als relatief kleine organisatie toch het verschil te kunnen maken.

Draagvlak

Voor ons werk krijgen we veel waardering en positieve feedback. Dat blijkt onder andere uit een stabiele achterban, brede steun voor het Groninger Natuurfonds, een positieve trend in nalatenschappen en groei van het aantal bedrijfsvrienden. Uit een enquête onder onze achterban blijkt dat onze activiteiten over de volle breedte hoog gewaardeerd worden. Uiteraard zijn er ook kritische noten en suggesties voor verbeteringen.

Positionering

We zijn actief aanwezig in de media. Als samenwerkingspartner zijn we een gerespecteerde organisatie en hebben we een breed netwerk in de provincie en waar nodig daarbuiten. Dat we soms op onze strepen gaan staan als natuur, landschap of erfgoed in het geding zijn, kan tijdelijk wat spanning oproepen in de bestuurlijke relaties, maar wordt ook zeer gewaardeerd door onze achterban. Het is daarbij belangrijk om ons altijd constructief en oplossingsgericht op te stellen en niet op de man of de organisatie te spelen.

Verwerving

De afronding van het Natuurnetwerk Nederland (NNN) stagneert en tegelijkertijd is de doorlevering van gronden moeilijker geworden door het principe van gelijkberechtiging. Gelukkig hebben we wel een aantal aankopen kunnen doen, mede dankzij het Groninger Natuurfonds. Zo konden we het Landgoed Coendersborg met 23 ha uitbreiden. De overige aankopen die hebben plaatsgevonden zijn overwegend kleinschalig, veelal buiten de NNN en vaak gerelateerd aan het landschap (zoals de slaperdijken in de Dollardpolders). Bij erfgoed is er sprake van een geleidelijke uitbreiding van het bezit. Vaak ligt hier

een gunfactor aan ten grondslag. Zo werd het boerderijtje aan 't Pad 5 in Niebert via een legaat verkregen en kon de boerderij aan de Hamdijk dankzij een nalatenschap verworven worden. Er lopen nog verschillende gesprekken met eigenaren van gebouwen die overwegen om hun bezit aan Het Groninger Landschap na te laten.

Natuurkwaliteit

In onze natuurgebieden zien we negatieve trends in biodiversiteit, maar ook successen. Het is moeilijk om die trends tegen elkaar af te wegen, maar in onze ervaring is het glas per saldo meer dan halfvol. Het Hunzedal laat zien dat wanneer je op gebiedsniveau het watersysteem herstelt, de natuur een verrassende veerkracht heeft. In onze weidevogelgebieden zien we de afgelopen vijf jaar een groei van het aantal paartjes grutto's met 50%. Het broedsucces ligt in de meeste jaren echter onder het noodzakelijke niveau om tot een groei van de populatie te komen. Dit is mede een gevolg van de hoge predatiedruk, die weer te maken heeft met de te kleine omvang van weidevogelgebieden in een 'vijandige' omgeving. Ook op de kwelders staat het broedsucces onder druk, niet alleen door predatiedruk maar ook door een toename van overstromingen met zeewater tijdens het broedseizoen als gevolg van een veranderend klimaat. In de Eems-Dollard neemt de troebelheid niet verder toe, maar is ook nog geen sprake van herstel.

Witwangstern met kuikens in het Hunzedal

Daar staan ook positieve ontwikkelingen tegenover, zoals de sterke toename van de schorzijdebij. Diverse projecten in de kustzone dragen bij aan natuurherstel, zoals de herinrichting van Polder Breebaart. In onze moerassen gaat het overwegend goed met de vogels en zoogdieren, maar blijven de botanische kwaliteiten achter. De bossen worden met het ouder worden van de bomen alsmar rijker, met meer leefruimte voor spechten, uilen en vleermuizen. Verdroging en stikstofdepositie gaan wel ten koste van de vitaliteit van de bomen. Op de Midwolder Bouwtten, pilot voor natuurinclusieve landbouw, zien we positieve effecten op de biodiversiteit, met name bij loopkevers.

In het landelijk gebied buiten de natuurgebieden zijn de dalende trends voor boerenlandvogels en insecten nog niet gekeerd, hooguit vlak de afname enigszins af.

Erfgoed

Onze gebouwen verkeren in een goede staat van onderhoud. De exploitatie van de gebouwen staat enigszins onder druk omdat de kosten sterker zijn gestegen dan de inkomsten. Gelukkig is er nog voldoende belangstelling voor de huur van onze boerderijen en borgen. Bij de vakantiewoningen zien we de bezetting weer teruglopen tot het niveau van vóór corona.

Landschap

In onze vorige toekomstagenda formuleerden we onze ambities voor natuur en erfgoed, maar niet voor landschap. We zijn gecertificeerd als natuurorganisatie en als erfgoedorganisatie, waardoor het risico bestaat dat het landschap tussen wal en schip valt. In de organisatie leeft nadrukkelijk de wens om het landschap meer centraal te stellen en daar willen we in deze nieuwe toekomstagenda invulling aan geven.

Blik op Harssensbosch in het Reitdiepgebied

Organisatie

Het aantal vrijwilligers is min of meer stabiel rond 450. De teams zijn goed op sterkte en we investeren in opleidingen en training. Binnen de werkorganisatie heeft een flinke verjonging opgetreden en is er een goede balans tussen ervaring en jong talent. Uit een onderzoek onder alle medewerkers blijken de gemiddelde tevredenheid en de betrokkenheid bij de organisatie hoog te zijn. Medewerkers voelen zich gehoord en hebben zelf invloed op hun werkzaamheden. Uiteraard zijn er ook aandachtspunten, waaronder werkdruk en het inwerken van nieuwe medewerkers.

Het Groninger Landschap staat er goed voor en we zijn erin geslaagd om op veel plekken het verschil te maken. We ervaren ook een breed draagvlak en actieve steun vanuit de samenleving. Bij het realiseren van onze doelen spelen externe factoren een grote rol en daar hebben we maar zeer beperkt invloed op. De Toekomstagenda 2019-2023 bood een helder kader voor een scherpe focus bij verwerving en belangenbehartiging.

Bouw van uitkijktoren 'Golf van Termunterzijl' door bedrijfsvriend Bosker in 2022

3. De wereld om ons heen

Biodiversiteitscrisis

Wereldwijd staat de biodiversiteit enorm onder druk. Afname van leefgebied, intensief grondgebruik, (over)bevissing en klimaatverandering zijn hierbij de belangrijkste factoren. In Nederland zien we de sterkste negatieve trends in het agrarisch gebied en de voedselarme ecosystemen op de hogere zandgronden. Grond- en oppervlaktewater zijn verontreinigd met nutriënten en bestrijdingsmiddelen. Noodzakelijke keuzes zijn uitgesteld en nu daar geen ontkomen meer aan is, zijn de gevolgen voor economische belangen groot en ontstaat er een sterk gepolariseerd speelveld. In Nederland speelt dit vooral rond het thema stikstof en bij de bodemberoerende visserij op de Waddenzee.

Kwelders bij Uithuizen

Transitie landelijk gebied

Inmiddels staan we aan de vooravond van een ingrijpende transitie van het landelijke gebied. Veel problemen die jaren vooruit zijn geschoven, moeten nu op korte termijn en in onderlinge samenhang worden opgelost. Een zeer complexe opgave die ook kansen biedt voor daadwerkelijk herstel van natuur en watersystemen. Tegelijkertijd speelt ook de energietransitie en speelt een discussie over de Lelylijn, om de afstand tussen de Randstad en het Noorden te verkleinen.

In de visie 'De kracht van het Noorden' geven de noordelijke natuurorganisaties hun visie op de ruimtelijke ontwikkeling van Noord-Nederland. Vertrekpunt van de visie zijn de uitzonderlijke kwaliteiten op het vlak van natuur en landschap en de noodzaak om daarin te investeren. Grote winst is er te boeken door het water weer sturend te maken bij de inrichting: het koesteren van de grondwatervoorraad van het Drents Plateau, herstel van de beken 'van veen tot zee' en het ontwikkelen van een brede kustzone. Voor de natuur is er flinke winst te boeken langs twee sporen: aan de ene kant robuustere natuurgebieden

realiseren, bijvoorbeeld in laagveengordel rond het Drents Plateau, en aan de andere kant juist een fijnmazige dooradering van het agrarische gebied met leefruimte voor planten, insecten en vogels. De visie 'De kracht van het Noorden' biedt ook tal van aanknopingspunten voor andere sectoren, zoals landbouw, recreatie en toerisme.

Klimaatverandering

De klimaatverandering wordt steeds meer voelbaar met hete en droge zomers, neerslagpieken en zachte winters. Dit leidt in onze natuurgebieden tot diep uitzakkende grondwaterstanden met alle gevolgen van dien (o.a. droogvallende nesten van watervogels, veenoxidatie en teruglopende vitaliteit van bomen). Het is de vraag of de natuurdoelen die we nastreven klimaatbestendig zijn en wellicht om heroverweging vragen. Sterke wisselingen in grondwaterstand kunnen ook leiden tot verzakkingen van monumentaal erfgoed die gebouwd zijn op veen- of kleigrond. De stijging van de zeespiegel versnelt en dat vraagt om aanpassingen voor de kustveiligheid. De afgelopen vijf jaar is de aandacht verschoven van sterke dijken naar een meer integrale benadering van de kustzone met kansen voor natuur.

Kwaliteit van het landschap

In het landschap zien we grootschalige ontwikkelingen als gevolg van de energietransitie (zonneparken, windmolens en hoogspanningstracé's) en uitbreiding van havens, bedrijventerreinen en datacenters. Aan de andere kant is er ook zorg voor behoud en herstel van kleinschalige cultuurlandschappen, zoals in Westerwolde, Gorecht en het Zuidelijk Westerkwartier. Er is vanuit provincie en gemeenten meer aandacht voor het landschap, maar dit heeft nog niet geleid tot een goede bescherming. Het landschap blijft speelbal van het totaal aan ruimtelijke ontwikkelingen. Ook het beheer en onderhoud van het landschap is nog niet structureel geregeld.

Erfgoed

Mede als gevolg van de aardbevingen is er in Groningen veel aandacht voor het erfgoed en zijn er ook middelen beschikbaar voor restauratie en onderhoud. Nog niet alle monumenten hebben hiervan kunnen profiteren en dat geldt ook voor gebieden buiten het aardbevingsgebied, zoals de monumentale boerderijen in Oost-Groningen. Steeds vaker worden we benaderd met de vraag of we een rol kunnen spelen als vangnet van erfgoed. Dat vraagt om een herbezinning of we ons primair blijven richten op Rijksmonumentaal en landschapperelateerd erfgoed, of dat we ook breder kijken.

4. Ambities

Binding aan de organisatie

Al jaren is er een trend dat mensen zich minder structureel binden aan organisaties via lidmaatschappen, maar op een lossere manier organisaties steunen. Onze huidige vrijwilligers kiezen bewust om onderdeel van een team te worden, maar er zijn ook mensen die zich liever niet binden en graag een eenmalige klus doen, bijvoorbeeld tijdens de Natuurwerkdag. Deze trend kan gevolgen hebben voor de vaste achterban van organisaties als Het Groninger Landschap, maar ook kansen als het gaat om giften, nalatenschappen en eenmalige activiteiten.

We worden geconfronteerd met vele externe ontwikkelingen waar we maar zeer beperkt invloed op hebben, maar die van grote invloed zijn op het realiseren van onze doelen. Dit vraagt op verschillende punten om een heroverweging, zowel ten aanzien van het beheer van onze eigendommen, als in de invulling van onze rol als belangenbehartiger. We moeten steeds opnieuw een balans vinden tussen de lat voldoende hoog leggen en onze ambities waar kunnen maken.

Het landschap centraal

De wierde van Ezinge, het logo van Het Groninger Landschap

In onze statutaire doelstelling zijn natuur, landschap en erfgoed gelijkwaardige begrippen. In de praktijk maken we vaak een onderscheid tussen natuur enerzijds en erfgoed anderzijds, onder andere in de interne organisatie en tot voor kort op onze website. Als het gaat om inrichting of restauratie, om beheer en onderhoud, om exploitatie of om belangenbehartiging, volgen we bij natuur vaak een andere benadering dan bij erfgoed. Het risico van dit onderscheid is dat Het Groninger Landschap straks een sterke natuurorganisatie en een sterke erfgoedorganisatie is, maar dat het landschap een beetje tussen wal en schip valt. Terwijl de meeste Groningers geen scherp onderscheid maken tussen natuur

en erfgoed: ze houden van hun omgeving, hun landschap, waar natuur en erfgoed onderdeel van zijn en vaak ook naadloos in elkaar overlopen.

Wat is landschap?

Wanneer we in deze toekomstagenda praten over landschap, dan gaat het om een gebied waarvan het karakter wordt bepaald door natuurlijke én menselijk factoren en de interactie daartussen. Door de samenhang tussen bodem, water, cultuurhistorie en ecologie, maar ook vroegere en huidige menselijk activiteiten die het landschap vormen, laat het landschap zich lezen als een spannend verhaal. Dat maakt de bestudering van landschap interessant, maar tegelijk ook heel breed. Onze natuurgebieden en ons erfgoed staan niet op zichzelf, maar vormen onderdeel van het landschap en staan daarmee in verbinding. Juist de wisselwerking tussen natuur en erfgoed staat bij ons centraal. Het landschap omvat zowel het stedelijk gebied als het landelijk gebied. Omdat de wisselwerking tussen natuur en erfgoed in het stedelijk gebied veel minder uit de verf komt, kunnen we onze doelstellingen vooral realiseren in het landelijk gebied.

Vogelkijkhut De Kiekkaaste. De enige buitendijkse vogelkijkhut van Nederland

Onze ambitie voor de komende periode is om ons te ontwikkelen van een organisatie met een sterke natuurpoot en een sterke erfgoedpoot, naar een organisatie die primair vanuit landschap opereert. Dat we natuur en erfgoed in samenhang benaderen, in plaats van elk met een eigen benadering. Het in dienst nemen van een beleidsmedewerker met een achtergrond als landschapshistoricus was hierin een eerste stap. Het centraal stellen van landschap op onze website een tweede stap. Maar we hebben nog een flinke weg voor ons om het landschap centraal te stellen bij de keuzes die we maken en de wijze waarop we daarover communiceren.

De volgende stap die we gaan zetten is het maken van een landschapsvisie voor elk van de zeven landschapstypen van de provincie Groningen. We sluiten hierbij aan bij de indeling die de provincie hanteert:

1. Wierdenland & Waddenkust
2. De Wolden & Damsterdiep
3. Oldambt & Dollard
4. Westerwolde
5. Veenkoloniën
6. Hondsrug & Hunzedal
7. Zuidelijk Westerkwartier

In deze landschapsvisies komen we voor onze eigendommen tot een integrale benadering van natuur en erfgoed. Maar we verkennen ook waar kansen liggen voor verwerving en hoe we onze rol als belangenbehartiger kunnen invullen. De landschapsvisie laat zien welke rol Het Groninger Landschap in het betreffende landschapstype wil spelen bij het beschermen van natuur, landschap en erfgoed. Het Groninger Landschap verbindt zich aan de streek. Deze landschapsvisie vormt voor onze vrijwilligers een belangrijke basis voor hun contact met het publiek.

Landschappelijk raamwerk

De biodiversiteit en de landschapskwaliteit van ons buitengebied zijn dramatisch afgenomen. Naast intensivering van het landbouwkundig gebruik speelt schaalvergroting hierbij een grote rol. Veel landschapselementen als sloten, houtsingels en zandwegen zijn verdwenen. De ruilverkavelingen brachten hierbij een grote klap toe, maar daarnaast speelt een meer sluipende ontwikkeling waarbij de landschapselementen geleidelijk uit het landschap verdwijnen of niet meer als zodanig beheerd worden. Herstel van een netwerk van landschapselementen, een 'landschappelijk raamwerk' of een 'groenblauwe dooradering', kan een grote rol spelen bij herstel van biodiversiteit en landschapskwaliteit in het landelijk gebied. Alle grondeigenaren in het landelijk gebied kunnen hieraan hun bijdrage leveren: boeren en natuurorganisaties, maar ook waterschappen, gemeenten en wegbeheerders.

Ook Het Groninger Landschap kan een bijdrage leveren aan dit landschappelijk raamwerk, bijvoorbeeld door aanplant van houtsingels of verwerving van landschapselementen als slaperdijken en oude kolken. In de landschapsvisies kunnen we onze bijdrage aan het landschappelijk raamwerk verder concretiseren. Samenwerking met andere partijen in de streek als boeren, gemeenten en waterschappen is cruciaal voor het realiseren van dit landschappelijk raamwerk.

Het houtsingellandschap in het Zuidelijk Westerkwartier

Beheer en onderhoud op orde

Het belang van goed beheer en onderhoud van onze eigendommen kan niet onderschat worden. Het is ook cruciaal voor draagvlak voor onze organisatie. De aandacht voor beheer en onderhoud mag niet onder druk komen te staan door andere activiteiten die om aandacht of middelen vragen. Onderdeel van goed beheer en onderhoud is ook een duurzame exploitatie die bestaat uit een combinatie van subsidie, eigen inkomsten en bijdragen van de achterban. De cyclus voor planning, uitvoering en evaluatie van beheer en onderhoud is vastgelegd en hier wordt door externe partijen op toegezien. Per object bepalen we het gewenste beheer en onderhoud, monitoren de ontwikkeling en evalueren elke zes jaar. Waar nodig passen we de maatregelen aan en zonodig stellen we de doelen bij. Onze algemene uitgangspunten voor goed beheer en onderhoud, met het landschap als vertrekpunt, gaan we vastleggen en ook extern communiceren.

Veerkrachtige natuur

De natuurdoelen die we stellen voor onze natuurgebieden gaan vaak uit van het bereiken van een stabiele situatie waarin kenmerkende planten en dieren leefruimte vinden. Met het veranderende klimaat is deze benadering niet altijd meer houdbaar. De omstandigheden van bodem en water wijzigen en soorten verdwijnen en verschijnen. Het accent zal verschuiven naar het creëren van voorwaarden waardoor de natuur de ruimte krijgt om te reageren op de veranderende omstandigheden. Hierbij ligt minder de nadruk op het behoud van specifieke soorten, maar meer op het laten functioneren van ecologische processen. De aandacht verschuift naar wat kan komen in plaats van wat is geweest. De manier waarop het Hunzedal zich ontwikkelt is hiervan een goed voorbeeld. We richten ons daar primair op watersysteemherstel en niet op het realiseren van specifieke habitats of doelsoorten. De resultaten zijn spectaculair, waaronder de onverwachte vestiging van witwangsterns. Een vergelijkbare benadering zou ook van toepassing moeten zijn op de Waddenzee: niet sturen op

habitats en doelsoorten, maar op een ecologisch gezonde Waddenzee die optimaal functioneert in de internationale trekroutes van vogels (flyway) en vissen (swimway) en bestand is tegen klimaatverandering.

Voor een veerkrachtige natuur is de omvang van natuurgebieden cruciaal. Grote natuurgebieden zijn minder kwetsbaar voor externe invloeden en bieden leefgebied aan een bredere range aan soorten, waaronder ook toppredatoren als otter en zeearend. Ook de connectiviteit tussen natuurgebieden is van belang; het landschappelijk raamwerk kan daarin een belangrijke rol spelen.

Koning van het Hunzedal; de zeearend

Verbinding leggen met jonge generatie

Zowel in onze achterban als in het vrijwilligersbestand loopt de gemiddelde leeftijd op. Dat mensen pas op latere leeftijd het belang van onze organisatie gaan inzien zou als compliment kunnen worden opgevat. Bij vrijwilligers is het ook een logisch gegeven, omdat mensen in die fase van hun leven meer tijd krijgen voor vrijwilligerswerk. Maar het is cruciaal dat wij ook relevant zijn voor jongere generaties en activiteiten aanbieden die op hen zijn afgestemd. Bij voorkeur zijn onze achterban en vrijwilligers een goede afspiegeling van de diversiteit in de lokale samenleving. Op dit moment is dat slechts ten dele het geval en dat geldt ook voor veel collega-organisaties. Het is daarom goed om deze uitdaging gezamenlijk te agenderen, zowel bij onze koepel LandschappenNL als in de samenwerking met andere Groningse vrijwilligersorganisaties. Het zou ook een logisch vervolg moeten zijn op onze activiteiten op het vlak van jeugdeducatie. Groningen is één van de jongste steden van Nederland, hier liggen zeker kansen om meer relevant te worden voor de jonge generatie.

Actieve rol in transitie landelijk gebied

Het landelijk gebied staat aan de vooravond van een ingrijpende herinrichting om perspectief te geven aan de landbouw, de gevolgen van klimaatverandering op te vangen, een transitie in te zetten naar herwinbare energie en de problemen op het vlak van waterkwaliteit en biodiversiteit op te lossen. Deze transitie biedt

grote kansen voor het ombuigen van de negatieve trends ten aanzien van biodiversiteit en landschapskwaliteit, zowel binnen als buiten onze natuurgebieden. Deze transitie vraagt om een actieve inbreng vanuit onze organisatie, samenwerking met andere organisaties en kan resulteren in aanvullende middelen voor verwerving, inrichting en beheer van natuurgebieden.

Voorbeeldfunctie

Met pilots als de Midwolder Bouwten, waar we grond beschikbaar stellen voor een experiment met natuurinclusieve landbouw, en slibinvang in Polder Breebaart, om de vertroebeling van de Dollard tegen te gaan, willen we bijdragen aan goede voorbeelden die anderen kunnen inspireren. Deze voorbeelden sluiten aan bij ons streven om combinaties te maken tussen natuur en andere functies zoals waterberging en kustverdediging. Dit levert kansen op voor natuur en versterkt het maatschappelijk draagvlak voor natuur.

Boeren op bezoek bij natuurinclusief landbouwproject Midwolder Bouwten

Erfgoed

Door een actieve invulling te geven aan de rol van vangnet voor erfgoed, breiden we onze collectie gestaag uit. We streven daarbij naar een goede verdeling over de provincie en over de verschillende categorieën erfgoed. De groei van onze collectie moet ook bijdragen aan het versterken van de exploitatie van onze organisatie. Bij de verwerving van gebouwd of archeologisch erfgoed hanteren we als uitgangspunt dat er een verbinding is met het omliggende landschap.

Inspirerende werkgever

Het Groninger Landschap wil een inspirerende werkgever zijn. Onderlinge ontmoetingen zijn daarbij belangrijk, vaak binnen werktijd maar soms ook daarbuiten. Medewerkers krijgen de ruimte om zich verder te ontwikkelen. Als organisatie willen we met elkaar het goede voorbeeld geven op het vlak van duurzaamheid. Een prettige en inspirerende werkplek is van groot belang. Op dit moment is Het Groninger Landschap gehuisvest in een kantoorvilla in Haren.

Deze locatie voldoet niet aan de hedendaagse eisen ten aanzien van duurzaamheid en werkplekken. Het pand is geen Rijksmonument, dus investeringen dragen niet bij aan onze doelstelling. Om die reden verkennen we de mogelijkheid om te verhuizen naar een locatie die beter aansluit op de doelen van de organisatie en de gewenste uitstraling. Los van de uiteindelijke locatie, zullen we flinke stappen zetten op het vlak van duurzaamheid en een prettige werkomgeving.

5. Positionering

Doelen centraal

De verleiding is groot om ons met erg veel zaken bezig te houden. Het is daarom belangrijk om scherpe keuzes te maken en ons te focussen op zaken die in het verlengde liggen van onze statutaire doelen. Onze activiteiten moeten impact hebben vanuit deze doelen en voortvloeien uit onze rol als eigenaar van natuur, landschap en erfgoed. Als we deze koers niet bewaken, overvragen we onze medewerkers en verzwakken we ons profiel.

Gedragen door de achterban

Het Groninger Landschap kan niet functioneren zonder steun van een brede achterban. Het versterkt onze invloed als belangenbehartiger en de financiële steun is onmisbaar voor het werk dat we doen. Het is belangrijk dat de kernwaarde 'dichtbij' ook geldt voor onze Beschermers en dat er persoonlijke contacten zijn met de organisatie, zoals de Beschermersavond en de vele excursies. Het is belangrijk dat medewerkers en vrijwilligers ervan doordrongen zijn dat ze allemaal een rol spelen in het versterken van de 'gunfactor' in de richting van onze organisatie.

Vrijwilligers zijn een belangrijk onderdeel van onze achterban. Het is belangrijk dat zij zich gehoord en gewaardeerd voelen. Vrijwilligers zijn belangrijke ambassadeurs van onze organisatie en we willen hen actief informeren en betrekken om deze rol waar te kunnen maken.

Samenwerken

Ook al doen we erg ons best, Het Groninger Landschap is in het gehele speelveld waarin we opereren een kleine speler. Om echt impact te hebben op zaken die voor ons van belang zijn, is samenwerken met andere organisaties cruciaal.

Samenwerkingsovereenkomst netwerk Ecologie en Economie in Balans

Dat geldt zowel voor collega-organisaties, als voor overheden en vertegenwoordigers van andere belangen. In die samenwerking is het belangrijk om de eigen doelen centraal te stellen en te verkennen waar ieders toegevoegde waarde ligt en hoe we de taken verdelen. Soms betekent samenwerken dat je iets overlaat aan een organisatie die daar beter voor is toegerust.

In verbinding

Onze statutaire doelen zijn belangrijk, maar er is meer tussen hemel en aarde. In de samenwerking met andere organisaties hebben we oog voor de belangen die zij vertegenwoordigen en proberen we de verbinding te leggen met onze doelen. Dit geldt in het bijzonder voor de landbouw: Groningen is een agrarische provincie en om in het landelijk gebied stappen te zetten voor natuur en landschap is constructieve samenwerking met boeren essentieel. We steken daarbij onze hand uit naar de boeren die actief aan de slag willen met natuur en landschap op hun bedrijf en verkennen waar we elkaar kunnen versterken. In de samenwerking met andere sectoren is onze inzet dat er per saldo ook winst moet zijn vanuit onze eigen doelen. En niet alles is bespreekbaar en onderhandelbaar: we bewaken de grenzen van wat voor ons essentieel is.

Waar nodig op de bres

Onze inzet is altijd om vanuit een constructieve en oplossingsgerichte dialoog er samen met andere organisaties uit te komen. Bij overheden gaan we in gesprek met de bestuurders en de gekozen volksvertegenwoordiging en we zoeken zo nodig de media. Bij uitzondering kan het voorkomen dat de belangen die wij vertegenwoordigen onvoldoende zijn meegenomen in de besluitvorming en we de rechter om een oordeel vragen. In de praktijk doen we dat vrijwel nooit alleen, maar gezamenlijk met collega-organisaties.

Groninger identiteit

Het Groninger Landschap is een Groninger organisatie. Naast landschap, natuur en erfgoed is taal een belangrijke factor van de Groninger identiteit. We kiezen er bewust voor via taal kleur te geven aan onze eigen identiteit als Groninger organisatie. Dit uit zich door - zo nu en dan - Groninger titels te gebruiken. Bijvoorbeeld als naam van een vogelkijkhut (Kiekkaaste), fluisterboot (Raidomp), magazine (Golden Raand) of rubriek daarin (Raandzaken, Golden Hart).

6. Accenten 2024-2028

Beschermen van natuur, landschap en erfgoed

Het landschap centraal

De komende periode willen we verdere stappen zetten om het landschap als vertrekpunt te nemen bij de keuzes die we maken en het verhaal dat we vertellen. In 2024 maken we een landschapsvisie voor elk van de zeven landschapstypen van de provincie Groningen. Hierin kijken we niet alleen naar onze eigendommen en de kansen voor verwerving, maar verkennen ook hoe we onze rol als belangenbehartiger kunnen invullen.

De basis versterken

De basis onder onze organisatie is een goed beheer van natuur, landschap en erfgoed en een breed en sterk draagvlak voor onze organisatie. Hier zijn we dag in dag uit mee bezig en dan ontbreekt soms de tijd voor reflectie en bezinning. In 2024 nemen we daarom de tijd om per afdeling een strategisch plan te maken waarin we de uitgangspunten vastleggen voor de keuzes die we maken ten aanzien van het beheer van onze eigendommen en het versterken van draagvlak (o.a. werving Beschermers en vergroten naamsbekendheid). Ook hier zal het landschap een belangrijk gezamenlijk vertrekpunt zijn.

Onderdeel van de basis is een sterke achterban. We willen de band met onze giftgevers, bedrijfsvrienden en Beschermers versterken. Het zijn nu onze supporters, de ambitie is dat ze onze ambassadeurs worden.

Groeien in bezit

Het Groninger Landschap beschermt natuur, landschap en erfgoed primair door het in eigendom te verwerven en daarmee voor altijd veilig te stellen. De ambitie om te groeien in bezit – en daarmee invulling te geven aan onze statutaire doelstelling – blijft onverminderd van kracht. We verwerven niet voor de vuist weg, maar richten ons in eerste instantie op natuur, landschap en erfgoed dat op provinciale, nationale of internationale schaal van betekenis is. Ook bij de verwerving willen we onze meerwaarde voor het landschap centraal stellen. Groeien in bezit is voor de organisatie ook aanjager van nieuwe ontwikkelingen en draagt bij aan versterking van het draagvlak.

Versterken biodiversiteit en verhogen landschapskwaliteit

Naast een goed beheer biedt ook de transitie van het landelijk gebied kansen voor versterking van biodiversiteit en verhogen van landschapskwaliteit. Op de schaal van Noord-Nederland is de visie 'De kracht van het Noorden' hierbij onze inspiratiebron. Dit betekent dat we inzetten op 'water en bodem sturend', robuuste natuurgebieden en een fijnmazig netwerk van landschapselementen in het landelijk gebied. Dit vraagt om een actieve opstelling van Het Groninger

Landschap in deze transitie, zowel op provinciaal niveau als in de deelgebieden. Om de kansen voor natuurherstel in onze natuurgebieden optimaal te benutten, zullen we de interne projectorganisatie versterken.

Hamdijk 49 in Bad Nieuweschans, in 2022 aangekocht dankzij een nalatenschap

Versterken maatschappelijk draagvlak

Aansluiting vinden bij jonge generatie

Waar we bij onze medewerkers een flinke verjongingsslag maken, is dit nog niet aan de orde bij onze Beschermers en vrijwilligers. Het is cruciaal dat we als organisatie ook relevant zijn voor de jongere generatie (20- en 30-ers), omdat ons werk juist op hun toekomst is gericht. Deze generatie bindt zich minder structureel aan een organisatie, maar staan wel open voor eenmalige acties. Van ons vraagt dit om een bredere blik dan onze statutaire doelen alleen. Hiervoor kunnen we het beste aansluiting zoeken bij bestaande netwerken en initiatieven van jongeren zelf, zowel in de provincie als in de stad Groningen, één van de jongste steden van Nederland. Als organisatie willen we graag de rol vervullen van kweekvijver voor jong talent.

Vrijwilligers zijn onze beste ambassadeurs

De vrijwilligers dragen sterk bij aan de inbedding van Het Groninger Landschap in de samenleving. We hanteren het model van zelfsturende teams, met een hoge mate van vrijheid en een goede ondersteuning en informatievoorziening. Dit model legt veel verantwoordelijkheid bij de vrijwilligers. Ook voor ons vrijwilligersbeleid willen we een strategisch plan maken voor de komende vijf jaar met een doorkijk naar de langere termijn. We willen de voorwaarden scheppen dat onze vrijwilligers plezier en voldoening beleven aan hun vrijwilligerswerk en tegelijkertijd actief bijdragen aan onze doelen en daardoor impact hebben. We willen verder investeren in de kwaliteit en streven ernaar dat de vrijwilligers een goede afspiegeling vormen van de samenleving.

Beter positioneren bezoekerscentra

In bezoekerscentra leggen we persoonlijk contact tussen bezoekers en onze vrijwilligers. We geven informatie mee die bijdraagt aan de beleving buiten. Tegelijkertijd zijn de bezoekerscentra flinke gebouwen met hoge vaste lasten en energierekeningen. We willen de functie van de bezoekerscentra evalueren. Dat kan ertoe leiden dat we misschien het accent verschuiven van bezoekerscentra naar kleinschaliger veldstations (midden in de natuur en startpunt voor activiteiten), maar ook dat we het medegebruik en exploitatie van de bezoekerscentra gaan versterken door bijvoorbeeld zakelijke verhuur. Bezoekerscentrum Dollard heeft de potentie om zich te ontwikkelen tot hét visitekaartje van Het Groninger Landschap. De huidige openingstijden zijn daarbij een beperkende factor. Bezoekerscentrum Reitdiep heeft de potentie om te functioneren als hét jeugdeducatiecentrum van Het Groninger Landschap.

Bezoekerscentrum Dollard, Termunten

Ontwikkeling organisatie

Financieel gezond

Het is cruciaal dat de organisatie voldoende middelen beschikbaar heeft om haar doelen te realiseren. Door inflatie en loonontwikkeling zijn de kosten sterk gestegen en de inkomsten houden daar geen gelijke tred bij. Dat vraagt om scherpe keuzes aan de kostenkant en creativiteit aan de inkomstenkant. De mogelijkheden om de eigen inkomsten te versterken, binnen de randvoorwaarden van onze doelstellingen, zijn beperkt. Daar komt bij dat voor cruciale maatschappelijke diensten die onze natuurgebieden leveren, zoals waterberging, CO2-vastlegging en kustverdediging, op dit moment geen of nauwelijks vergoeding wordt gegeven. In ons eentje lossen we dat niet op, maar we blijven dit agenderen samen met andere grondeigenaren en natuurorganisaties.

Voor onze natuurgebieden en gebouwen blijft een gezonde exploitatie het uitgangspunt, waarbij we de inkomsten uit huur en pacht optimaliseren binnen het kader van de doelstellingen. Bij de subsidies voor natuurbeheer en onderhoud monumenten zetten we in op minimaal een reële indexatie van de

gestegen kosten. Kansen liggen er vooral op het vlak van charitas. Ook voor beheer en onderhoud kunnen we een beroep doen op onze achterban, bijvoorbeeld door het instellen van een beheer- en onderhoudsfonds. De positieve trend in schenkingen en nalatenschappen willen we door een actieve en persoonlijke benadering voortzetten.

Koploper in duurzaamheid

Het gebruik van fossiele brandstoffen en chemische middelen en uitputting van grondstoffen heeft vergaande gevolgen voor onze planeet. Steeds meer worden we geconfronteerd met de gevolgen daarvan. Als organisatie willen we daarom koploper zijn in duurzaamheid. We streven naar een organisatie die op eigen kracht CO2-neutraal is en duurzaamheid als een standaard criterium beschouwt bij alle keuzes die in de bedrijfsvoering en aanbesteding gemaakt worden.

In 2024 evalueren we ons duurzaamheidsbeleid en maken een plan van aanpak waarin beschreven staat hoe de ambities concreet, toepasbaar en meetbaar gemaakt kunnen worden. Verhuizing van het hoofdkantoor biedt een goede kans om onze huisvesting te verduurzamen. Onze natuurgebieden bieden ruimte voor meer CO2-vastlegging, maar dat moet dan afgewogen worden tegen de doelen vanuit natuur en landschap. Zo heeft het Hunzedal potenties voor bosontwikkeling en veenvorming, maar dit heeft gevolgen voor behoud van het cultuurlandschap en weidevogels.

Inspirerende werkomgeving

We willen graag een organisatie zijn die zorgt voor een inspirerende werkomgeving en medewerkers de ruimte geeft en uitdaagt om zich verder te ontwikkelen. Huisvesting speelt daarbij een belangrijke rol, want de betekenis van kantoor verschuift van werkplek naar ontmoetingsplek. Maar ook de activiteiten die buiten de directe werksfeer georganiseerd worden zijn belangrijk. Verhuizing van ons hoofdkantoor biedt mogelijkheden om de werkomgeving te verbeteren en de functie van het kantoor als ontmoetingsplek te versterken.

Het Groninger landschap. Mooi dichtbij.